

Из савремене светске поезије

САД

ТРИ КВАТРЕНА

ЊЕНЕ ОЧИ

Њене очи су језера без дна
кад прозирно преко њих јутро стане да кљиза
дај моријер мора да је на опрезу,
јер многа срца смела бродолом ту су доживела!

КЛИНТОН СКОЛАРД

ЧУДО

Твоје усне, божанским ваљда
својством надарене
једном једном речу живот ми
из воде у вино претворилише.

КВАТРЕН

Осушишеш шкољку, и тад, у трену,
зачујеш мора хучање и било;
тако се исто у добром кватрону
хичаду стихова у четири слило.

ФРАНК ДЕМПСТЕР ШЕРМАН

Аргентина

ХОЗЕ ХЕРНАНДЕЗ:

ГАУЧО

Син сам ја таласне равнице,
Гаучо рођен и одгојен;
Цео велики свет за мене је мали,
Веруј ми, моје срце понети га може;
На ногу ми змија не напада,
А главу ми сунце не пече.

Рођих се на синим грудима Пампе,
Као што се риба рађа у мору;
Овде се родих и овде живим,
И што се небу чинило добрим даде ми,
Кад додох на свет; и биће задовољно
што исто одишиса са собом.

И ово ми је понос: да живим слободан
Као птица што ваздух парав;
Ја не правим гнездо на овој бријској земљи,
Где је жалост дуга, а весеље кратко,
И када одем нико неће тужити за мном,
Нити се брижити где лежим.

Бразилија

СЕРЖО МИЉЕ

ПРАЗНЕ ОЧНЕ ДУПЉЕ

ПРАЗНЕ ОЧНЕ ДУПЉЕ

Има празних очију по путовима,
очију којима је ускраћено сјећање...
Има облака гњилых на небесима,
бескислородних облака који не оспјежују
земљу у тупоћини.

И све се врти у спиралу,
лабиринту мутном, сличном срцу.

Непоправљиве подлости, о ништа нас не може лажити
кривиче
на бескрајна бијела опраштања
ни пуно мракне спомеништво изживљавања.

Очи празних шупљина,
очи без даљина,
очи нашег времена,
машина,
резова,
робова,
лешина.

Француска

ЛИСИЈЕН ЖАК

КРЕДО

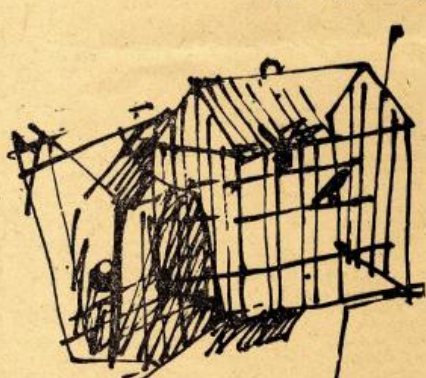
Верујем у човека, тај гад,
Верујем у човека, то хубре,
Тај живи песак, ту хубру воду,
Верујем у човека, ту наказу,
Тај мекхур тапштине.
Верујем у човека, ту домаду,
Тај прапороц, то перо на ветру,
Тог паликућу, то прљаво њушкало
Верујем у човека, ту крвопицу.

Упркос онога што је могао да учини
Бесмислено и неоправдано.

Због верујем у њега,
Због сигурности његове руке,
Због тога што воли слабосту,
Због игре његове маште

Због његове вртоглавице пред звездом,
Верујем у њега,
Због зачина његовог пријатељства,
Због воде његових очију, због његовог смеха,
Због његовог полета и његове слабости.

Верујем за увек у њега
Због једног погледа који се дао
Због једног погледа који се дао
И онда нарочито и пре свега
Због једноставног дечака једног пастира,
(Гроб једног пастира)

МИЛО МИЛУНОВИЋ: КАВЕЗ

ФРАГМЕНТ

из рада о даху, па слуху и виду у поезији Његоша и Лазе Костића

ИСИДОРА СЕКУЛИЋ

Ах? — нема ли у на-
слову штампарска гре-
шка; место дах тре-
ба можда да стоји
дах? Нема грешке,
ни штампарске ни

писарске. Ви вероватно на-
стављате са питањем; зато
што је реч о поезији, ви уно-
сите у реч дах пренесени сми-
сао: сила, дах, лакова, не-
заустав у кретању стихова. Ви
имате на уму технику, ми и-
мамо на уму идеју. Техника је
чињеница, идеја је енергија.
Треба у реч дах ставити и фи-
зичке и метафизичке појаве; и
функцију дисања и функцију
надахнутости. Овде и данас,
реч је о даху који може да
остане и бесмислен можда за-
творен у уметничком делу;
даш као што човек има моћ
да дуго задржи свој дах у се-
би. Овде и данас, реч је о да-
ху из груди издахнутом, из-
баченом, изасутом; о даху из
плаћа који остварује пластич-
ну густоту самогласника и су-
гласника. Али реч је, даље, о
овоме што народ лепо зове
душа, о душима синтетич-
не животне енергије, с помоћу
које речи песникове излећу
као низ мелодичних експлозија
срца или ума песниковог. Реч
је о врсти митског даха у
човеку; са вокализацијом; реч је о
енергији даха и говора у че-
овеку ако човек тај тежи не-
ком светлом и спасоносном
остаревању. Дах, тај и такав
дах у Његошу сапињао је, и
сапиње богате поетске мисли
у напад једног циничког мо-
нолога. Тај распадни мо-
нолог Његошев нико код нас,
до данас, није умео да наста-
ви; и нико од разних преводи-
лаца, људи свакојакх дахова
и говора, није успео да ре-
продукује. Превести, пренети,
пребацивати, препричати, препе-
вати, прерадити, прерафини-
рати само, аваз — и даље не
одоше преводиоци. Речи и
слогови превода су без даха,
душац у њима трне од неда-
ха... Лаза Костић савршено
је у песми Santa Maria della
Salute синтезу од даха и слу-
ха чију верну репродукцију
нисмо ни ми Срби до сада још
доживели, ни с помоћу рето-
рике, ни с помоћу музике. За-
гледајте се добро, упијте сна-
жно у слух свој или речи Ње-
гошских или Лазиних, и сваки
реч, као буктиница, својим
врхом светла; а језик наш, ли-
ван али занемарен и доста
уваљан, језик наш бруји
као некада васкрсна злота.
Гаранти наша злота да смо
умели писати и говорити, да
смо имали поезију од великог
даха, да смо имали слух, ка-
кав, чини се, више немамо.
Обратите пажњу на онтолошко
сапрегу између речи дах и
дух, и између речи душац и
душа.

Поезија дају наших вели-
кана — славови висинских во-
да су им достојни елементи
и именова — то је ретка ме-
тафизичка радња и борба не-
чега сабирног у песничким; то
је, од првог маха, од првог
слова, чиста радост вида и
слуха, слуха и вида. Вид и
слух. Неко види слике, неко
чује звуке, док исто гледају
и слушају, и мисле да на исти
начин гледају и слушају. Вид
је важнији од слуха, какву
једини, ако их питањем неким
назовете да нешто кажу.
Слук је далеко важнији од
вида, кажу други. Француски
песник Сипервел има сти-
хове:

Ако хоћеш да знаш где ти је пут,
Затвори очи, и слушај...

Од самог почетка, редан је
случај да би оба чула била
једнако снажна или развије-
на, једнако наклонена да се
вежбају и утачавају. Међу
људима, једини су од рођења
гледаоци, други слушаоци. Ре-
презентација двојних чула на
лику човеку већ истиче раз-
ноликост. Очи се одмах упал-
љиво запажају, оне су пластич-
не, имају боју, крех, се, обр-
ћу понекад и сунвише; (није ли
се Матавуз, одличан Фран-
цуз, затрпао и узео из фран-
цуског језика фразу, ваљати
очима Rouler les yeux да
каже оно што ми кажемо: ко-

дутаи погледом. Али, визуел-
но врло обдарени Матавуз ни-
је много погрешно). Очи од-
лучују о изгледу и о лепоти
човека. Очи су спољашње ин-
дивидуализације и конкретне,
чула врло чулна, и обично је
врло чулан човек који пре
свега очима живи. „Очи му
играју на зетину“ — то јест,
погледни клизе а траг је масно
светлацав. Спољашњи део у-
ха, ушна шкољка, има понекад
доста леп и некако скромно
умиљат облик, али нема ни-
какву егзистенцију. Унутраш-
ње ухо послује са говором,
музиком, певањем, дахом, да-
кле са појавама које немају
спољних облика, аморфне су.
Као што су, пазите, све наше
велике радости и емоције, а-
морфне; (високе радости, ус-
пут речено, не би за то тре-
бало никада спајати са нов-
цем, оштро обележеним по об-
лику, боји, имену). Али ако
су велике емоције аморфне за
вид, имају оне спиритуалне
своје егзистенције, везане, та-
јанствене, само за дах и слух.

Још о оку, пре слуха. Око
је врло чуло, дрско, најче-
шће саморегулисано жи-
вотни орган. Уздава се око у
све, и као боготвотни дан, и
види и у мраку. Памћење је
одлично; разнолико, дрско; у-
очљивост је страдан метод о-
чију. Око нема директне везе
са говором, али оно само го-
вори и ћути са пакленим сло-
женостима или немудростима,
како му је воља. Сасвим како
хоће, очи су присутне или от-
сутне, и ако су отворене. О-
ком се човек смеши или љу-
ти, оком плаче искрено или
лажно, како хоће, а може све
што хоће. Око је прави глу-
мац. Приповедачи који су ви-
зуелно врло осетљиви, визу-
елно много памте, махом и-
мају много глумачког у себи;
гримасирају, рукама говоре,
сваки час се огледају у огле-
јалу, боље казују причу него
што је пишу. Лаза Костић је
водео да прави сцену. По Фру-
шкој Гори дуга драмска ње-
гова силаста. Очи у Лазе Ко-
стића су воледе да задивљују,
да заповедају, или да никога
не виде. Његошине очи су там-
не, тужне и гњевне. Његове
очи су мислиле да је све зло
утекло у Црну Гору, у којој он
авада, али не може све да са-
вала. Око Његошево и данас
старењинствује, влада. Око
Његошево греје, мизи, али оно
може да тону, да презире, да
мрзи.

Но, око, тај увек отворени
излог у који свако загледа, и
који све прима, има врло пле-
мениту функцију кад се затво-
ри. Будно, тек спусти капке, и
онда, или не види, или види
више него кад је отворено.
Жан Жироу има стихове:

Да би видела цео свет,
Заклопи очи. Ружо...

Да, метафизички део у чо-
веку тако је саздан да кон-

кретно треба да измакне, очи
да се затворе, па да дах у чо-
веку устрепти, да наступи ње-
гова велика моћ, надмоћ и
свемоћ. Ако вид правилно о-
сети тај процес, капци се почи-
ну набирати, излог се затвори.
Велика радост, тешка туга,
мучно искушење, отровне су-
миње, загонетне мисли, вели-
ка музика, певање, реторика,
поезија — очи се склапају. Е
ту смо сад на раскрсници: има
невидљиви свет, има невидљив
поглед, има замена вида, и та
замена је потребна за не-
видљив свет у васиони и у чо-
веку. Ту је царство слуха. Ра-
јеви и пакли слуха, и од слуха
нераздвајања даха. Пакао да-
ха и слуха је у незауставно-
сти, у несанини мога и све-
сти. Само једном смо видели
мумију перуанску: није била
у повоју и стегнута као беба,
него је била скрћена: колена
под брадом, а на коленима ру-
ке држе главу; очију више не-
ма, а слух канда још бан у лу-
бањи, слуша, чује.

Од органа човека за слух
не види се ништа суштинско.
Као при гласноговорнику тру-
ба и шепир, види се само
шкољчица, сабирач таласа и
садржај нарочитих жи-
ваца. Ушне шкољке у животине
су покретне, сигнално покрет-
не, стресале се, прате њисак,
зврисак, скок, злочин који се
код животиња не зове тим и
меном. Пантер фотографисан
у моменту кад у шуми раскида
жртву, има згужване ушне
шкољке. Зашто? Слук наш је
утекао дубоко у главу, блану,
сасвим близу центру живота и
свести. Некада, отров су жрт-
вама синили кроз ухо; најкра-
ћи пут, ценили су, можда не-
погрешно, до животне суш-
тине, до даха као дисања и као
спиритуалне моћи. Дах пре-
морана човека пробада, по-
следњи дах можда боли као
ударак ножем. Кршћу самоза-
бине је већ у мозгу, а дах још
чврсто држи у руци реподвер.
Француски савремени песник
Рене Шар писао је: „Дах чо-
веков треба стављено окно да
пробија“. Пробија он и у суд-
бинске тајне.

Слук и дах се узајамно по-
мажу и муче, и тако служе
своју тешку службу. Слук се
никада не одмара, он је вечна
несаница у лубањи човековој.
У најдубљем сну, слук чове-
ков је на стражи. Дубока не-
свест се најпоузданије оцењује
је — учили су нас кетари — ако
рањеника гласно позовемо ње-
говим именом или именом ње-
гове отаџбине. Свест, та најве-
ћа тајна и загонетка човекова,
застреда и изнемогла рањеник
чује, и говором проговара.
Слук је врста физичке и мета-
физичке станице у нама. Око
види светластост звезда, уху
чује тинишу васионе или шу-
мале звезда. Око није слутило
Тамерланове удаљене коњани-
ке; уху, приљубљено уза зе-

мљу, чуло је јасно ударање
копита. И увек остаје дискрет-
ан, слух: нема при слуху њи-
чега што би одговарало „за-
лању очима“. Слук, са мемо-
ријом, највећи је усамљеник
у човеку, најотменија ћуталица
у човеку. Њутање, то јест, го-
вор у глави, чује и разуме са-
мо слух или дах. Библиотеке,
музеји, рушевине, радионице,
песника и уметника, то-су хра-
мови ћутања и дахова. У тим
храмовима вид и слух се укр-
штају, здружују, сробавају ко-
лико је игда могуће. Али све
врховно и главно прелази ту
у област даха. Мног човек
је доживео велику своју тајну
сасвим јасно: да се у даху са-
држи и вид и слух и говор и
разум. У великим тренуцима
живота дах преузима власт,
јаваља се као синтетична моћ
у животним и уметничким
функцијама. Дах одаје вока-
лизацију, одређене човека који
је позван да у изузетном облику
буде оно што ради, оно што
је бити уметничка метаморфо-
за човека у дело фрагменту
је ту крај. Остаје још јустиро-
вање синтетичког дејства да-
ха у човеку, што ће нас одве-
сти у јустировање поетских
моћи неке некада послужити
ловретику националног мита;
и, најзад, у јустировање оних
великих вокација појединих
људи у које народ верује као
у догме. Његош и Горски жи-
јенац, то је готова синтеза за
мит, тврда као Ловћен. Лаза
Костић, при свакој анализи
претвара се у прах. Али је дах
то погрешно гордог човека
који је у свима крајевима
српства желео да остави о-
ригинал од своје горде лично-
сти — дах тога човека и пе-
сника је тако специфична син-
теза даха и слуха, да ће језик
тога песника, ма како заста-
рео некада, бити поезија ри-
туалне вредности.

Васко ПОПА — носилац
прве Бранкова награде

(Кроки М. Маскарелија)

Градски народни одбор у Срем-
ским Карловцима установио је
Бранкову награду за поезију ко-
ја ће се убудуће додељивати ре-
довно на крају сваке године о-
ном песнику за који се одлучи
жюри назначен од стране
Градског одбора. Жюри, у коме
су се налазили књижевници Бо-
шко Петровић, Борислав Миха-
ловић и проф. Теодора Петро-
вић, једногласно је донео одлу-
ку да се овогodiшња Бранкова
награда, прва по реду, додели
познатом београдском песнику
Васку Попи. Награда износи
5.000 динара.

Васко ПОПА

ТРИ ИГРЕ

ЖМУРЕ

Неко се сакрије од некога
Сакрије му се под језик
Онај га тражи под земљом

Сакрије му се на чело
Онај га тражи на небу

Сакрије му се у заборав
Онај га тражи у трави

Тражи га тражи
Где га све не тражи
И тражили њега изуби себе

СЕМЕНА

Неко посеје некога
Посеје га у својој глави
Земљу добро утаба

Чека да семе никне

Семе му главу испразни

Претвори је у мишију рупу
Мишеви поједу семе

На месту остану жртви

У празној се глави ветар настави
И коги шарене ветрице

ЛОВЦА

Неко уђе без куцања
Уђе немоке на једно уво
И изиђе му на друго

Уђе кораком шибнице
Коракот упале шибнице
Главу му изнутра обигра

Главни је

Неко уђе без куцања
Уђе немоке на једно уво
И не изиђе му на друго

Печен је